Förenta nationerna CERD/C/SWE/CO/24-25

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering

Distr.: allmän
den 18 december 2025

Original: engelska

Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering

Slutsatser avseende Sveriges kombinerade 24:e och 25:e periodiska rapport*

1. Kommittén behandlade Sveriges kombinerade 24:e och 25:e periodiska rapport, som lämnades in i ett och samma dokument[1], vid sitt 3 173:e och 3 174:e möte[2] som ägde rum den 20 och 21 november 2025. Vid dess 3 188:e möte, som ägde rum den 2 december 2025, antog kommittén följande slutsatser.

A. Inledning

2. Kommittén välkomnar att konventionsstaten inkommit med sin kombinerade 24:e och 25:e periodiska rapport. Kommittén välkomnar också den konstruktiva dialogen med högnivådelegationen och vill tacka delegationen för den information som den tillhandahållit under kommitténs behandling av rapporterna och efter dialogen.

B. Positiva aspekter

3. Kommittén välkomnar att konventionsstaten vidtagit följande lagstiftningsåtgärder, institutionella åtgärder och politiska åtgärder:

a) Antagandet i december 2024 av handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

b) Antagandet 2022 av lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, enligt vilken regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner ska konsultera Sametinget, samebyar eller samiska organisationer i frågor som rör det samiska folket.

c) Antagandet i juni 2022 av de fem kompletterande åtgärdsprogrammen för perioden 2022–2024 mot rasism mot samer, afrofobi, antiziganism, islamofobi och antisemitism inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott från 2016.

d) Inrättandet i januari 2022 av Institutet för mänskliga rättigheter, som bland annat har i uppdrag att granska hur mänskliga rättigheter respekteras, ge råd till regeringen och främja utbildning om mänskliga rättigheter.

e) Inrättandet i november 2021 av Sanningskommissionen för det samiska folket med syftet att kartlägga och granska historisk och nutida diskriminering av det samiska folket, bland annat statens assimileringspolitik och kränkningar av rättigheter, och föreslå åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning.

* Antagna av kommittén vid dess 116:e möte (17 november–5 december 2025).

[1] CERD/C/SWE/24-25.

[2] Se CERD/C/SR.3173 och CERD/C/SR.3174.

Please recycle

f) Ändringarna 2019 av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) med krav på att kommuner och regioner ska ta fram och anta riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

C. Kritik och rekommendationer

Statistik

4. Kommittén noterar de tillhandahållna uppgifterna om den socioekonomiska situationen för befolkningen, uppdelade efter födelseplats samt utrikes födda, utrikes födda som är svenska medborgare, inrikes födda med två utrikes födda föräldrar, personer med icke-europeisk bakgrund och personer med europeisk bakgrund. Kommittén är dock oroad över bristen på utförlig statistik om befolkningens demografiska sammansättning, uppdelad efter dels etnisk tillhörighet, bland annat med avseende på personer som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, dels icke-medborgare som statslösa personer, papperslösa migranter, asylsökande och flyktingar, samt om de olika befolkningsgruppernas socioekonomiska status. Denna brist på disaggregerade uppgifter begränsar kommitténs förmåga att göra en korrekt bedömning av situationen för sådana grupper, till exempel av deras socioekonomiska status och eventuella framsteg som gjorts genom införande av riktade strategier och program. Kommittén är fortsatt oroad över att restriktiva indikatorer och kriterier fortfarande används av Statistiska centralbyrån och i verktyg för inhämtning av uppgifter om befolkningens sammansättning och den socioekonomiska situationen, vilket gör att det inte är möjligt att samla in uppgifter som är uppdelade på etnisk tillhörighet. Det leder i sin tur till att personer som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer exkluderas (artiklarna 1, 2 och 5).

5. **Kommittén, som upprepar sina tidigare rekommendationer[3] och erinrar om sin allmänna rekommendation nr 8 (1990) om tolkning och tillämpning av artikel 1.1 och 1.4 i konventionen och sina riktlinjer för rapportering inom ramen för konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering[4], rekommenderar att konventionsstaten utvecklar och förbättrar verktygen för datainsamling, med meningsfullt deltagande av de berörda befolkningsgrupperna, i syfte att ta fram tillförlitlig, uppdaterad och utförlig statistik om befolkningens demografiska sammansättning, på grundval av principen om självidentifikation och anonymitet, i fråga om etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten tar fram disaggregerad statistik om den socioekonomiska situationen för dels etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, dels icke-medborgare, samt om deras tillgång till utbildning, sysselsättning, hälso- och sjukvård och bostäder, i syfte att skapa en empirisk grund för bedömningen av människors möjlighet att på lika villkor åtnjuta de rättigheter som fastställs i konventionen.**

Konventionen i den nationella rättsordningen

6. Kommittén noterar att konventionsstaten har ett dualistiskt rättssystem, men är oroad över bristen på vidtagna åtgärder för att införliva konventionen i det nationella rättsliga ramverket (artikel 2).

7. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten införlivar konventionens alla materiella principer och bestämmelser i sitt nationella rättsliga ramverk för att säkerställa ett omfattande skydd mot rasdiskriminering. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten genomför utbildningsprogram och informationskampanjer, särskilt för domare, åklagare, jurister och tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter, för att säkerställa att konventionens bestämmelser i tillämpliga fall åberopas i nationella domstolar och att domare säkerställer efterlevnaden av bestämmelserna. Kommittén uppmanar konventionsstaten att i nästa periodiska rapport inkludera specifika exempel på hur konventionen tillämpas av nationella domstolar.**

[3] CERD/C/SWE/CO/22-23, punkt 5.

[4] CERD/C/2007/1.

Diskrimineringslagen

8. Kommittén konstaterar att diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder direkt och indirekt diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, vilket innefattar en persons nationella eller etniska ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande, i olika aspekter av livet, till exempel arbetslivet, utbildning och hälso- och sjukvård. Trots den information som delegationen under dialogen tillhandahållit om processen för att se över diskrimineringslagen i enlighet med den utredning som offentliggjordes 2021 är kommittén oroad över

a) förseningen av processen med en översyn av diskrimineringslagen som syftar till att utvidga tillämpningsområdet för skyddet,

b) det begränsade tillämpningsområdet för skyddet enligt diskrimineringslagen, som endast gäller för offentligt anställdas bemötande av allmänheten vid kontakt med myndigheter, och exkluderar situationer som rör myndighetsutövning i förhållande till enskilda personer, liksom beslut, åtgärder eller underlåtenhet att vidta åtgärder från offentligt anställda, inbegripet tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och tulltjänstemän, och

c) att Diskrimineringsombudsmannens rätt att föra talan i domstol är begränsad till att gälla endast enskilda offer för rasdiskriminering och endast efter att ha inhämtat deras medgivande (artiklarna 2, 5 och 6).

9. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten påskyndar den översyn av diskrimineringslagen som syftar till att utvidga tillämpningsområdet för lagens skydd till att omfatta alla åtgärder från offentligt anställda, i synnerhet tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter, och utvidga Diskrimineringsombudsmannens rätt att väcka åtal som ombud till att omfatta inte bara enskilda offer för rasdiskriminering utan även grupper, inbegripet i fall där det inte finns någon identifierbar skadelidande eller där ingen skadelidande är villig att gå till domstol för ersättning för rasdiskriminering. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten stärker Diskrimineringsombudsmannens kapacitet genom att tillhandahålla myndigheten tillräckligt med personal och ekonomiska resurser för att den ska kunna fullgöra sitt uppdrag, i synnerhet i enlighet med rådets direktiv (EU) 2024/1499 av den 7 maj 2024 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1500 av den 14 maj 2024.**

Det politiska ramverket

10. Kommittén välkomnar antagandet av de fem åtgärdsprogrammen mot olika former av rasdiskriminering för perioden 2022–2024 inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott från 2016 och antagandet i december 2024 av handlingsplanen mot rasism och hatbrott, som prioriterar åtgärder mot rasdiskriminering och rashat i skolan, rättsväsendet, välfärden och offentliga verksamheter samt i arbetslivet. Kommittén noterar informationen om att Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp genomförandet av handlingsplanen och informationen om fördelningen av budgetmedlen för dess genomförande. Kommittén är dock oroad över att det inte finns några tydliga indikatorer för uppföljningen av genomförandet av de fem åtgärdsprogrammen mot olika former av rasdiskriminering för perioden 2022–2024, bland annat åtgärder som genomförts och framsteg som gjorts, och över att publiceringen av utvärderingsrapporterna om programmens genomförande är försenat. Kommittén är vidare oroad över

a) den rapporterade avsaknaden av meningsfulla och inkluderande samråd med de civilsamhällesorganisationer som arbetar med att främja och skydda rättigheterna för dels etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, dels icke-medborgare, under framtagandet av handlingsplanen mot rasism och hatbrott,

b) avsaknaden av åtgärder inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott för att ta itu med strukturell diskriminering på ett heltäckande sätt, och

c) avsaknaden av åtgärder i handlingsplanen mot rasism och hatbrott för att ta itu med rasdiskriminering mot personer av asiatisk härkomst (artiklarna 2 och 5).

11. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ökar sina ansträngningar för att bekämpa rasdiskriminering inom det politiska ramverket genom att**

a) **förvissa sig om att handlingsplanen mot rasism och hatbrott verkligen genomförs,**

b) **i samband med genomförandet och uppföljningen av handlingsplanen mot rasism och hatbrott och andra politiska åtgärder säkerställa inkluderande och meningsfulla samråd med och deltagande av de civilsamhällesorganisationer som arbetar med rättigheterna för grupper som skyddas inom ramen för konventionen, till exempel etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, samt icke-medborgare, och**

c) **ta fram ytterligare handlingsprogram som komplement till handlingsplanen mot rasism och hatbrott för att ta itu med strukturell diskriminering och rasdiskriminering mot personer av asiatisk härkomst.**

Rasistiska hatbrott och rasistisk hatpropaganda

12. Kommittén konstaterar att spridning av hot mot eller uttryck av missaktning för en grupp på grund av ras, hudfärg eller nationellt eller etniskt ursprung är straffbelagt enligt 16 kap. 8 § brottsbalken och att ett rasistiskt motiv anses utgöra en försvårande omständighet enligt 29 kap. 2 § brottsbalken. Kommittén noterar även den information som delegationen under dialogen tillhandahållit om en utredning som tillsatts med uppdrag att överväga och föreslå lagstiftning som gör det brottsligt att delta i en kriminell sammanslutning, och att en rasistisk organisation skulle kunna anses vara en sådan. Icke desto mindre är kommittén oroad över

a) att betänkandet SOU 2021:27, som tagits fram av Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer i syfte att anpassa det rättsliga ramverket till artikel 4 i konventionen, särskilt i fråga om kriminaliseringen av rasistiska organisationer som främjar eller uppmanar till rashat, inte har antagits, oaktat den information som tillhandahållits av delegationen under dialogen,

b) utbredd rasistisk hatpropaganda, utbredda rasistiska hatbrott och spridningen av negativa stereotypa uppfattningar om personer i grupper som skyddas inom ramen för konventionen, i synnerhet etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, samt icke-medborgare, inbegripet i media, på internet och i sociala medier, och

c) bruket av rasistisk hatpropaganda bland politiker och högt uppsatta tjänstemän, inbegripet inom verkställande och lagstiftande grenar, och bristen på information om utredningar om, lagföringar av och fällande domar mot politiker och offentliga personer för hatpropaganda (artikel 4).

13. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer[5] och erinrar om sina allmänna rekommendationer nr 7 (1985) om genomförandet av artikel 4 i konventionen, nr 15 (1993) om artikel 4 i konventionen och nr 35 (2013) om att bekämpa rasistisk hatpropaganda, och rekommenderar att konventionsstaten**

a) **påskyndar översynen av sitt rättsliga ramverk i syfte att förbjuda organisationer eller grupper som uppmanar till och främjar rashat och i syfte att bekämpa alla former av rasistisk hatpropaganda och rasistiska hatbrott som riktar sig mot etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, samt icke-medborgare, i enlighet med artikel 4 i konventionen, och samtidigt säkerställer meningsfulla samråd med och deltagande av civilsamhällesorganisationer som arbetar med rättigheterna för grupper som skyddas inom ramen för konventionen,**

b) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att övervaka och ta itu med spridningen av rasistisk hatpropaganda i media, på internet och i sociala medier, i nära samarbete med Granskningsnämnden för radio och tv, internetleverantörer, plattformar för sociala medier och personer i grupper som skyddas inom ramen för konventionen, i synnerhet personer i muslimska etnisk-religiösa grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, och**

[5] CERD/C/SWE/CO/22-23, punkt 13.

c) **vidtar åtgärder för att säkerställa att rasistisk hatpropaganda fördöms offentligt och för att ta avstånd från rasistisk hatpropaganda från offentliga personer, däribland politiker, och säkerställa att sådana handlingar utreds och får lämpliga påföljder.**

Anmälningar om rasdiskriminering, hatpropaganda och hatbrott

14. Kommittén konstaterar att Åklagarmyndigheten har offentliggjort en vägledning om hatbrott för åklagare om relevanta bestämmelser i det rättsliga ramverket och att varje åklagarkammare har minst en åklagare som är specialiserad på att hantera hatbrott. Kommittén noterar även informationen om att Brottsförebyggande rådet, som har i uppdrag att föra statistik om rättsväsendet, 2023 införde registrering av uppgifter om rasistiska motiv i sitt system för inhämtning av uppgifter om rättsväsendet. Kommittén noterar vidare informationen om de utbildningsprogram om hatbrott som Domstolsakademin anordnar för domare och anställda inom domstolsväsendet. Icke desto mindre är kommittén oroad över

a) att antalet anmälningar om rasdiskriminering som inlämnats till Diskrimineringsombudsmannen under 2024 ökade till 35 procent av alla anmälningar som inkom om diskriminering, i synnerhet inom arbetslivet (40 procent) och inom utbildningsområdet (28 procent) samt när det gäller bostäder, hälso- och sjukvård och socialt stöd,

b) underrapporteringen av anmälningar om rasdiskriminering och hatbrott på grund av offrens bristande förtroende för brottsbekämpande myndigheter, uppfattningen att rasdiskriminering och hatbrott är normaliserade och utbredda och de höga rättsliga kostnaderna för offer och civilsamhällesorganisationer,

c) att brottsbekämpande myndigheter inte på ett adekvat sätt erkänner och utreder rasdiskriminering och hatbrott, att andelen lagföringar och fällande domar är låg för rasdiskriminering och hatbrott och, i synnerhet, att brottsbekämpande myndigheter, åklagarmyndigheter och domstolar inte på ett adekvat sätt betraktar rasistiska motiv som en försvårande omständighet i enlighet med 29 kap. 2 § brottsbalken, med tanke på att det under 2020 endast var 6 procent av de registrerade hatbrotten som personuppklarades och att 47 procent lades ned efter utredning och cirka 46 procent lades ned utan att en utredning inletts,

d) att statistiken är inkonsekvent på grund av att polis och åklagare använder olika system för inhämtning av uppgifter om anmälningar gällande hatbrott, och

e) att domstolarna inte är skyldiga att i domslut ange huruvida ett rasistiskt motiv betraktats som en försvårande omständighet och lett till hårdare straff (artiklarna 2, 4 och 6).

15. **Kommittén uppmärksammar konventionsstaten på sin allmänna rekommendation nr 31 (2005) om att förebygga rasdiskriminering i det straffrättsliga systemets förvaltning och verksamhet och erinrar om att en avsaknad av anmälningar och rättsliga förfaranden gällande rasdiskriminering kan vara ett tecken på att det saknas lämplig lagstiftning, att medvetenheten om de tillgängliga rättsmedlen är låg, att det saknas förtroende för rättsväsendet, att det finns en rädsla för repressalier eller att myndigheterna är ovilliga att lagföra personer som begått sådana handlingar. Kommittén erinrar om sina allmänna rekommendationer nr 7 (1985) och nr 15 (1993) om artikel 4 i konventionen och nr 35 (2013) om att bekämpa rasistisk hatpropaganda, och rekommenderar att konventionsstaten**

a) **ökar sina ansträngningar för att bekämpa rasdiskriminering och hatbrott, bland annat genom att säkerställa att dess rättsliga ramverk verkligen tillämpas, i synnerhet diskrimineringslagen och kapitlen 16 och 29 i brottsbalken,**

b) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att uppmuntra anmälan av rasdiskriminering, rasistisk hatpropaganda och hatbrott och säkerställa att säkra anmälningskanaler finns att tillgå och är tillgängliga för de som tillhör grupper som skyddas inom ramen för konventionen, bland annat genom att genomföra en bedömning av systemen för anmälan och registrering av rasdiskriminering och hatbrott och vidta åtgärder för att identifiera och förebygga diskriminerande attityder i rättsväsendet,**

c) **vidtar åtgärder för att identifiera och på ett effektivt sätt hantera alla hinder för rättslig prövning för offer för rasdiskriminering och hatbrott, i synnerhet genom att minska kostnaden för rättsliga förfaranden och förbättra rättshjälpen,**

d) **genomför utbildningskampanjer för allmänheten om de rättigheter som finns upptagna i konventionen och om hur man kan göra en anmälan av rasdiskriminering,**

e) **förbättrar utbildningarna om rasdiskriminering och hatbrott för tjänstemän som arbetar med rättskipande verksamhet, inbegripet poliser och andra tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter samt åklagare och domare, bland annat om hur sådana brott identifieras och registreras,**

f) **vidtar åtgärder för att förbättra sina system för inhämtning av uppgifter om anmälningar om rasdiskriminering och hatbrott, i synnerhet genom att säkerställa att det finns statistik om anmälningar om rasdiskriminering och hatbrott och om de utredningar som genomförts och åtal som väckts, de fällande domar som avkunnats och de påföljder som ålagts, och**

g) **säkerställer ett meningsfullt samråd med och deltagande av civilsamhällesorganisationer och relevanta intressenter som arbetar med rättigheter för personer som tillhör grupper som skyddas inom ramen för konventionen, i synnerhet Diskrimineringsombudsmannen, Institutet för mänskliga rättigheter och Brottsförebyggande rådet, när det gäller utveckling, uppföljning och genomförande av åtgärder som rör tillgång till rättslig prövning för offer för rasdiskriminering och hatbrott.**

Etnisk profilering

16. Kommittén noterar informationen om förbudet mot etnisk profilering i det rättsliga ramverket och den studie som gjorts av Brottsförebyggande rådet om åtgärder för att motverka etnisk profilering. Kommittén är dock oroad över

a) antagandet av en ändring av polislagen som trädde i kraft i april 2024 som dels ger Polismyndigheten befogenhet att införa en ”säkerhetszon” i ett område, under en period på två veckor med möjlighet till förlängning, om det med hänsyn till en konflikt mellan grupper finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutning eller sprängning i området, dels ger tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter befogenhet att utföra kroppsvisitationer, även av barn, utan krav på individualiserad eller konkret misstanke, trots delegationens information om att denna befogenhet hittills har tillämpats i begränsad utsträckning,

b) de rapporterade fallen av etnisk profilering bland tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter av personer med ursprung i Afrika, Asien och Mellanöstern, i synnerhet efter ändringarna av det rättsliga ramverket för brottsbekämpning,

c) att avdelningen för särskilda utredningar, som har i uppdrag att utreda anklagelser om diskriminering, inbegripet etnisk profilering, inte är oberoende, eftersom den är en del av Polismyndigheten, och

d) bristen på detaljerade uppgifter om utredningar av samt lagföringar, domar och påföljder för etnisk profilering som tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter gjort sig skyldiga till (artikel 4).

17. **Kommittén, som upprepar sina tidigare rekommendationer[6] och erinrar om sin allmänna rekommendation nr 36 (2020) om att förebygga och motverka etnisk profilering bland tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter samt rekommendationerna från International Independent Expert Mechanism to Advance Racial Justice and Equality in Law Enforcement (den internationella mekanismen med experter för främjande av etnisk rättvisa och jämlikhet inom brottsbekämpning) i en rapport efter ett besök till konventionsstaten 2022[7], rekommenderar att konventionsstaten**

a) **ser över sitt rättsliga ramverk för brottsbekämpning, inbegripet diskrimineringslagen, i syfte att uttryckligen förbjuda etnisk profilering bland tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter**

[6] CERD/C/SWE/CO/22-23, punkt 27.

[7] Tillgänglig på mekanismens webbplats: https://www.ohchr.org/en/hrc-subsidiaries/expert-mechanism-racial-justice-law-enforcement.

och för att säkerställa att befogenheter att kroppsvisitera används på ett lagenligt, icke-godtyckligt och icke-diskriminerande sätt, vid skälig misstanke, med respekt för människans värdighet och integritet och med rigorösa tillsyns- och granskningsmekanismer,

b) **upprättar ett oberoende tillsynsorgan med behörighet att ta emot anmälningar som rör etnisk profilering, kroppsvisitationer och rasistiskt polisvåld från brottsbekämpande myndigheters sida, med säkra och tillgängliga anmälningskanaler för offren,**

c) **utan dröjsmål genomför grundliga och opartiska utredningar av alla anklagelser som gäller etnisk profilering, kroppsvisitationer och rasistiskt polisvåld som rör tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och säkerställer att de misstänkta förövarna åtalas och att de, om de döms, får lämpliga påföljder och att offren och deras familjer får adekvat ersättning, och**

d) **samlar in och i nästa periodiska rapport inkluderar uppgifter om anmälningar om etnisk profilering, kroppsvisitationer med rasistiska förtecken och rasistiskt polisvåld som rör tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter, om utredningar, lagföringar och fällande domar samt om påföljder som ålagts och om ersättning som lämnats till offren.**

Särskilda åtgärder för att ta itu med strukturell diskriminering

18. Kommittén noterar de åtgärder som vidtagits, däribland handlingsplanen mot rasism och hatbrott, i syfte att ta itu med ojämlikheten bland de grupper som skyddas inom ramen för konventionen, särskilt när det gäller sysselsättning. Kommittén är dock oroad över den strukturella diskrimineringen av etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, som är ett hinder för att de ska kunna åtnjuta sina rättigheter enligt konventionen, särskilt när det gäller tillgång till sysselsättning, adekvata bostäder och hälso- och sjukvård. Kommittén är också oroad över att det rättsliga ramverket inte tillåter att särskilda åtgärder används för att ta itu med effekterna av strukturell diskriminering för alla grupper som skyddas inom ramen för konventionen, vilket därmed hindrar deras möjlighet att utöva sina mänskliga rättigheter.

19. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer[8] och erinrar om sin allmänna rekommendation nr 32 (2009) om innebörden och omfattningen av särskilda åtgärder i konventionen, och rekommenderar att konventionsstaten ser över sitt rättsliga ramverk i syfte att göra det möjligt att vidta särskilda åtgärder för att ta itu med strukturell diskriminering och ojämlikhet. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten tar fram och vidtar verkningsfulla åtgärder, inbegripet särskilda åtgärder, för att bekämpa den strukturella diskrimineringen av etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, och ta itu med de bakomliggande orsakerna till rasdiskriminering och ojämlikhet, däribland kolonialism och slaveri och därmed förbundna följder i form av främlingsfientlighet och intolerans, för att säkerställa tillgång utan diskriminering till utbildning, sysselsättning, hälso- och sjukvård och bostäder.**

Rätten till hälsa

20. Kommittén noterar den information som delegationen tillhandahållit om det rättsliga ramverket för rätten till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård för personer som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer. Kommittén är dock oroad över rapporter om

a) ojämlik behandling och diskriminering när det gäller tillgång till hälso- och sjukvård och utbredda negativa stereotypa uppfattningar om personer som tillhör grupper som skyddas inom ramen för konventionen, till exempel personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och romska grupper,

[8] CERD/C/SWE/CO/22-23, punkt 15.

b) strukturell rasdiskriminering och stigmatiserande behandling av kvinnor av afrikansk härkomst inom obstetriken och mödravården,

c) lägre förväntad livslängd för personer som tillhör romska grupper jämfört med befolkningen i övrigt, och

d) en inkonsekvent tillämpning av det vagt formulerade begreppet ”vård som inte kan anstå” i det rättsliga ramverket, som reglerar rätten till hälso- och sjukvård för asylsökande och papperslösa migranter (artiklarna 2 och 5).

21. **Kommittén erinrar om sin allmänna rekommendation nr 37 (2024) om jämlikhet och frihet från rasdiskriminering vid åtnjutandet av rätten till hälsa, och rekommenderar att konventionsstaten vidtar omfattande åtgärder för att garantera rätten till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa för alla utan diskriminering, bland annat genom att**

a) **fullt ut tillämpa sitt rättsliga ramverk, i synnerhet diskrimineringslagen, och anta tydliga regler för att förebygga diskriminerande behandling och negativa stereotypa uppfattningar om personer som tillhör grupper som skyddas inom ramen för konventionen, i synnerhet personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och romska grupper,**

b) **ta itu med diskriminering inom obstetriken och mödravården och genomföra informationskampanjer om rasdiskriminering och människorättsnormer för personer som arbetar inom hälso- och sjukvården,**

c) **vidta åtgärder för att komma till rätta med skillnaden när det gäller förväntad livslängd för romska grupper, bland annat genom bättre tillgång till förebyggande vård och primärvård,**

d) **se över sitt rättsliga ramverk i syfte att förtydliga och definiera begreppet ”vård som inte kan anstå” och i syfte att garantera att asylsökande och papperslösa migranter har tillgång till nödvändig hälso- och sjukvård,**

e) **samla in hälsodata uppdelade på etnisk och nationell härkomst och andra relevanta indikatorer i syfte att identifiera skillnader, och**

f) **genomföra de relevanta rekommendationerna i de slutsatser från kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som antogs 2024[9].**

Rätten till adekvat bostad

22. Kommittén noterar informationen om åtgärder för att ta itu med boendesegregationen, bland annat verktyg som tagits fram för att övervaka boendesegregationen. Kommittén är dock fortsatt oroad över rapporter om att det fortfarande förekommer rumslig segregation och diskriminering i tillgången till bostäder på grundval av ras, hudfärg eller nationellt eller etniskt ursprung, särskilt bland etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper och personer av afrikansk eller asiatisk härkomst, vilket begränsar deras tillgång till utbildning, sysselsättning och hälso- och sjukvård (artiklarna 2, 3 och 5).

23. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten stärker tillämpningen av sin lagstiftning och politik mot diskriminering när det gäller bostäder, inbegripet diskrimineringslagen, och vidtar verkningsfulla åtgärder för att avskaffa rumslig segregation. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten utvärderar sina lagstiftningsåtgärder och politiska åtgärder för att ta itu med diskriminering och rumslig segregation, i syfte att identifiera de utmaningar som måste hanteras.**

Rätten till sysselsättning

24. Kommittén är oroad över fortsatt och utbredd rasdiskriminering på arbetsmarknaden och i arbetslivet, vilket påverkar rekryteringen av samt karriärutvecklingen och arbetsförhållandena för personer som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska

[9] E/C.12/SWE/CO/7, punkt 33.

etnisk-religiösa grupper, romska grupper och personer av afrikansk eller asiatisk härkomst. Kommittén är i synnerhet oroad över rapporter om att

a) personer med arabiskklingande namn är särskilt sårbara för rasdiskriminering i arbetslivet och under rekryteringsprocessen,

b) personer som tillhör romska grupper utestängs från arbetsmarknaden och har låg förvärvsfrekvens, särskilt bland unga romer, och att romer uppger att de döljer sin identitet för att undvika särbehandling med rasistiska förtecken till följd av negativa attityder mot dem,

c) personer av afrikansk eller asiatisk härkomst utsätts för rasdiskriminering och olika behandling i arbetslivet, inbegripet lägre löner, långvarig arbetslöshet och begränsad möjlighet att uppnå chefspositioner som motsvarar deras kvalifikationer, och att dessa skillnader är särskilt stora bland personer med högre utbildningsnivå.

25. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten**

a) **ökar sina ansträngningar för att bekämpa rasdiskriminering på arbetsplatsen, bland annat genom att säkerställa att diskrimineringslagen verkligen tillämpas och genomföra riktade informationskampanjer om befintliga lagar och rättsmedel i både offentlig och privat sektor,**

b) **vidtar åtgärder för att genomföra arbetsplatsinspektioner och samla in uppgifter om sysselsättning, löner och avtalstyper uppdelade på etnisk eller nationell härkomst och kön för att övervaka framstegen och identifiera strukturella hinder, och**

c) **genomför de relevanta rekommendationerna i de slutsatser från kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som antogs 2024**[10]**.**

Rasism inom idrotten

26. Kommittén noterar den information som konventionsstatens delegation under dialogen tillhandahållit om idrottsföreningars oberoende och förekomsten av ett internt regelverk för sådana föreningar när det gäller rasism inom idrotten. Kommittén är dock oroad över rapporterade fall av rasdiskriminering och hatpropaganda från fansens sida och bristen på information om utredningar, lagföringar och påföljder i sådana fall (artikel 4).

27. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar verkningsfulla åtgärder för att bekämpa rasdiskriminering och hatpropaganda inom idrotten och för att utreda, lagföra och straffa förövare i enlighet med bestämmelserna i diskrimineringslagen och brottsbalken.**

Flera olika samverkande former av diskriminering

28. Kommittén är oroad över rapporter om att personer som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, utsätts för flera olika samverkande former av diskriminering på grund av etnisk eller nationell härkomst, etnicitet, hudfärg, religion, språk, ålder, kön, genus eller annan status, vilket begränsar dem i utövandet av sina ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, i synnerhet när det gäller tillgång till utbildning, hälso- och sjukvård och sysselsättning. Kommittén är också oroad över rapporter om samverkande diskriminering på grund av etniskt eller nationellt ursprung, hudfärg, etnicitet, härkomst, kön och genus, särskilt när det gäller tillgång till offentliga tjänster, som hälso- och sjukvård, utbildning och sysselsättning, till följd av traditionell klädsel eller traditionella sedvänjor, i synnerhet för samiska och romska kvinnor, och, för kvinnor som tillhör muslimska etnisk-religiösa grupper, till följd av att de bär slöja (artiklarna 2 och 5).

29. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar verkningsfulla åtgärder för att hantera och bekämpa samverkande diskriminering och säkerställer att införliva ett hänsynstagande till kön, ålder och funktionsnedsättning i alla åtgärder som syftar till att bekämpa rasdiskriminering och hatbrott. Kommittén erinrar om sin allmänna rekommendation nr 25 (2000) om**

[10] Ibid., punkt 23.

könsrelaterade dimensioner av rasdiskriminering, och rekommenderar att konventionsstaten vidtar åtgärder för att bekämpa den samverkande diskriminering som kvinnor som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska kvinnor, kvinnor av afrikansk eller asiatisk härkomst och samiska kvinnor utsätts för, och säkerställer att de ges lika tillgång till sysselsättning, utbildning och hälso- och sjukvård, bland annat genom att se över sina rättsliga och politiska ramverk i syfte att undanröja alla hinder och begränsningar som dessa kvinnor ställs inför. För detta ändamål rekommenderar kommittén att konventionsstaten införlivar ett perspektiv som beaktar kvinnor som tillhör minoritetsgrupper i alla jämställdhetsrelaterade policyer och strategier.

Barn som tillhör grupper som skyddas inom ramen för konventionen

30. Kommittén noterar förbudet mot rasdiskriminering och kränkande behandling i skolor och andra utbildningsverksamheter enligt diskrimineringslagen och skollagen. Kommittén är oroad över rapporter om förekomsten av rasdiskriminering och hatbrott, inbegripet fysiska angrepp, mot barn som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, i skolan från andra elever och lärare och rapporter om repressalier och hämndaktioner som barn och deras föräldrar får utstå för att de har anmält rasdiskriminering och hatbrott i skolan. Kommittén är också oroad över att ändringen i polislagen gällande införande av ”säkerhetszoner” ger tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter befogenhet att utföra kroppsvisitationer, även av barn, utan krav på individualisering eller konkret misstanke, vilket ökar sårbarheten för barn från rasifierade grupper, som är mest utsatta för dessa slumpmässiga kontroller och för etnisk profilering som görs av tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter.

31. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten**

a) **säkerställer att dess rättsliga ramverk verkligen tillämpas, i synnerhet diskrimineringslagen och skollagen, i syfte att bekämpa rasdiskriminering och hatpropaganda i skolor och utbildningsverksamheter,**

b) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att bekämpa rasdiskriminering, hatpropaganda och hatbrott i skolan, inbegripet trakasserier och mobbning, från lärares och elevers sida mot barn som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska barn, barn av afrikansk eller asiatisk härkomst och samiska barn,**

c) **ser till att det finns säkra mekanismer för att anmäla rasdiskriminering och hatbrott i skolan som föräldrar och barn har tillgång till, inbegripet barnvänliga anmälningssystem i skolan,**

d) **samlar in och i nästa periodiska rapport inkluderar uppgifter om anmälningar av rasdiskriminering och hatbrott i skolor och utbildningsverksamheter, uppdelade på etnisk tillhörighet, ålder, etnicitet, härkomst och religion, om utredningar, lagföringar och fällande domar samt om påföljder som ålagts och om ersättning som lämnats till offren,**

e) **tar fram och genomför obligatoriska utbildningar för lärare och skolpersonal om hur man förebygger rasdiskriminering och hatpropaganda,**

f) **ser över sitt rättsliga ramverk när det gäller brottsbekämpande myndigheters verksamhet och ”säkerhetszoner” i syfte att förbjuda kroppsvisitationer av barn när inget tidigare brott har begåtts, och**

g) **genomför de relevanta rekommendationerna i de slutsatser från kommittén för barnets rättigheter som antogs 2023**[11]**.**

Romer

32. Kommittén noterar informationen om genomförandet av strategin för romsk inkludering för perioden 2012–2032. Kommittén är dock oroad över rapporter om otillräcklig och ineffektiv tillämpning av strategin, inbegripet på lokal nivå, avsaknaden av indikatorer och ett system för inhämtning av uppgifter för att övervaka strategins genomförande

[11] CRC/C/SWE/CO/6-7, punkterna 17 och 38.

och bristen på åtgärder för att se över strategin och anpassa den till regionala standarder. Kommittén noterar med oro marginaliseringen och diskrimineringen av samt de bestående negativa stereotypa uppfattningarna om romer, som rapporteras leva i extrem fattigdom, ha en hög grad av arbetslöshet och ha begränsad tillgång till socialtjänst och bostäder. Kommittén är oroad över utmaningarna för romska barn när det gäller tillgång till modersmålsundervisning, bland annat på grund av brist på kvalificerade lärare.

33. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer[12], erinrar om sin allmänna rekommendation nr 27 (2000) om diskriminering av romer och rekommenderar att konventionsstaten**

a) **ser över sin strategi för romsk inkludering för perioden 2012–2032 och säkerställer ett effektivt genomförande, med meningsfulla samråd med och deltagande av civilsamhällesorganisationer som arbetar med romska gruppers rättigheter, och säkerställer tillräcklig tilldelning av personal och ekonomiska och tekniska resurser, i synnerhet på lokal nivå,**

b) **vidtar åtgärder för att bekämpa strukturell diskriminering inom alla områden i livet, motverka stigmatisering av och stereotypa uppfattningar om romska grupper, säkerställa att romer som utsätts för diskriminering har tillgång till effektiva rättsmedel, tillhandahålla utbildning om romska frågor för tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och domstolar samt journalister och för att genomföra informationskampanjer för att främja den romska identiteten och kulturen,**

c) **vidtar åtgärder för att få ett slut på den extrema fattigdomen bland romska grupper,**

d) **vidtar åtgärder för att höja sysselsättningsgraden bland romer, inbegripet åtgärder som syftar till att förbättra yrkeskvalifikationerna för personer i romska grupper och bekämpa diskriminering när det gäller sysselsättning, och**

e) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att säkerställa att romska barn får tillgång till modersmålsundervisning av god kvalitet, bland annat genom att rekrytera lärare med lämplig utbildning, stärka stödsystemen för romska barn och familjer och genomföra informationskampanjer om vikten av utbildning som riktar sig till romska barn och ungdomar och deras familjer.**

Personer av afrikansk härkomst

34. Kommittén noterar den information som tillhandahållits om åtgärder för att ta itu med rasdiskriminering mot personer av afrikansk härkomst. Kommittén är dock oroad över att det fortfarande förekommer strukturell diskriminering och stigmatisering av personer av afrikansk härkomst, vilket är ett hinder för att de ska kunna åtnjuta de rättigheter som skyddas inom ramen för konventionen. Kommittén är oroad över att personer av afrikansk härkomst diskrimineras när det gäller deras rätt till utbildning, hälsa, socialt stöd och sysselsättning. Kommittén är också oroad över det stora antalet hatbrott mot personer av afrikansk härkomst.

35. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer[13], erinrar om sin allmänna rekommendation nr 43 (2011) om rasdiskriminering av personer av afrikansk härkomst och rekommenderar att konventionsstaten säkerställer att ytterligare åtgärder, inbegripet särskilda åtgärder, vidtas och verkligen genomförs för att bekämpa strukturell diskriminering och stigmatisering av personer av afrikansk härkomst, minska den sociala utestängningen av dessa personer och öka deras tillgång utan diskriminering till tillfredsställande levnadsförhållanden, utbildning, hälso- och sjukvård och sysselsättning. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten vidtar verkningsfulla åtgärder för att ta itu med grundorsakerna till främlingsfientlighet, rasism, hatpropaganda, trakasserier och våld mot personer av afrikansk härkomst.**

Muslimska etnisk-religiösa grupper

36. Kommittén noterar konventionsstatens åtgärder för att främja rättigheterna för muslimska etnisk-religiösa grupper, men är oroad över förekomsten av negativa

[12] CERD/C/SWE/CO/22-23, punkt 25.
[13] Ibid., punkt 23.

stereotypa uppfattningar om och stigmatisering av muslimska etnisk-religiösa grupper, i synnerhet i media och i den politiska debatten, och den utbredda rasdiskrimineringen när det gäller deras tillgång till sysselsättning och utbildning. Kommittén konstaterar att muslimska etnisk-religiösa grupper nekas tjänster eller blir föremål för ytterligare bakgrundskontroller på grund av namn, etniskt ursprung eller utseende, i synnerhet i samband med tillämpningen av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (2017:630). Kommittén noterar även det stora antalet hatbrott och det omfattande våldet mot personer som tillhör muslimska etnisk-religiösa grupper.

37. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer[14] och rekommenderar att konventionsstaten säkerställer att åtgärder verkligen genomförs för att avskaffa negativa stereotypa uppfattningar om och stigmatisering av personer i muslimska etnisk-religiösa grupper, i synnerhet i media och i den politiska debatten, genom informationskampanjer för allmänheten. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten vidtar åtgärder för att främja lika tillgång och lika möjligheter för personer som tillhör muslimska etnisk-religiösa grupper, i synnerhet när det gäller sysselsättning och utbildning. Kommittén rekommenderar vidare att konventionsstaten genomför en bedömning av tillämpningen av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (2017:630) och annan lagstiftning i syfte att förebygga diskriminering, bland annat i form av att någon nekas tjänster eller blir föremål för ytterligare bakgrundskontroller på grund av etnisk tillhörighet, namn eller utseende, och upprättar tydliga riktlinjer och tillsynsmekanismer. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ökar sina ansträngningar för att förebygga och bekämpa hatbrott och våld mot personer som tillhör muslimska etnisk-religiösa grupper och ger offren tillfredsställande skydd och stöd.**

Samer

38. Kommittén noterar antagandet 2022 av lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, enligt vilken regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska konsultera Sametinget, samebyar eller samiska organisationer i frågor som rör det samiska folket. Kommittén noterar också att lagen sedan mars 2024 även gäller för alla kommuner och regioner. Kommittén noterar den information som delegationen under dialogen tillhandahållit om att en utvärdering av lagen och dess tillämpning kommer att göras för att undersöka hur väl den skyddar och främjar samers rättigheter. Kommittén är dock oroad över

a) att lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket har ett begränsat tillämpningsområde, särskilt när det gäller civilrättsliga frågor och domstolsliknande organ som genomför miljöbedömningar för gruv- och utvecklingsprojekt, och att lagen inte är förenlig med internationella normer om rätten till konsultation och principen om fritt och informerat förhandssamtycke,

b) otillräcklig konsultation med samer och Sametinget om utarbetande och antagande av lagstiftning och andra åtgärder som påverkar deras rättigheter och om utfärdande av tillstånd för ekonomiska projekt och utvecklingsprojekt på deras mark,

c) oegentligheter i utarbetandet av en ny rennäringslagstiftning, i synnerhet att ”icke renskötande” samer inte omfattas, att Renmarkskommittén lades ned i december 2024 och att det inte hållits någon meningsfull konsultationsprocess med samerna,

d) rapporter om irreparabla skador som orsakats av ekonomiska, energirelaterade, industriella och naturresursrelaterade utvecklingsprojekt, inbegripet gruvprojekt, och de negativa konsekvenserna för samernas rätt att använda och utnyttja marker och naturresurser som de innehar av tradition och rätt till en ren, hälsosam och hållbar miljö,

e) rapporter om brister i tillämpningen av den rovdjurspolitik som syftar till att begränsa skador på renar, däribland otillräcklig budgettilldelning för dess genomförande, och otillräcklig ersättning för skador som orsakats av rovdjur,

[14] Ibid., punkt 19.

f) att Sametinget tilldelats otillräckliga ekonomiska resurser, i synnerhet när det gäller kulturell verksamhet,

g) utmaningarna för samer och samiska barn när det gäller tillgång till modersmålsundervisning på grund av det låga antalet kvalificerade lärare och att samiska språkcentrum tilldelas otillräckliga ekonomiska resurser, och

h) rapporterade fall av våld i hemmet, könsrelaterat våld och självmord bland samiska kvinnor och lesbiska och bisexuella samer samt samiska transpersoner och intersexpersoner (artiklarna 2 och 5).

39. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer[15], erinrar om FN:s deklaration om urfolks rättigheter och om sin allmänna rekommendation nr 23 (1997) om urfolks rättigheter och rekommenderar att konventionsstaten**

a) **ser över sitt rättsliga ramverk för samer, i synnerhet lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket, i syfte att säkerställa att det sker meningsfulla och effektiva konsultationer med det samiska folket och Sametinget i samband med alla projekt eller lagstiftningsmässiga och/eller administrativa åtgärder som kan påverka deras marker, territorier eller resurser, i syfte att inhämta deras fria och informerade förhandssamtycke,**

b) **genomför miljökonsekvensbedömningar och konsekvensbedömningar avseende mänskliga rättigheter i meningsfullt samråd med samerna och Sametinget innan några ekonomiska, industriella eller naturresursrelaterade utvecklingsprojekt som kan påverka deras marker, territorier och resurser godkänns,**

c) **vidtar åtgärder för att förebygga, begränsa och återställa inverkan av ekonomiska, industriella och naturresursrelaterade utvecklingsprojekt på samernas marker, territorier och resurser, i syfte att skydda deras sedvänjor och traditionella levnadssätt samt rätten till en ren, hälsosam och hållbar miljö,**

d) **vidtar åtgärder för att säkerställa att rovdjurspolitiken från 2013 verkligen genomförs och att tillräcklig ersättning lämnas för den skada på renar som orsakas av rovdjur, bland annat genom att anslå tillräckliga ekonomiska medel för politikens genomförande och genom att göra en bedömning av ersättningsnivån i syfte att höja den,**

e) **vidtar åtgärder för att stärka Sametinget, bland annat genom att anslå tillräckliga ekonomiska medel för att det ska kunna fullgöra sitt uppdrag, i synnerhet när det gäller kulturell verksamhet,**

f) **vidtar åtgärder för att öka tillgängligheten av och tillgången till psykiatrisk vård av god kvalitet för samer i syfte att ta itu med grundorsakerna till den höga förekomsten av självmord och i syfte att ge enskilda personer, i synnerhet kvinnor, lesbiska och bisexuella personer samt transpersoner och intersexpersoner som löper risk för självmord, effektiva förebyggande program och stödtjänster,**

g) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att garantera samer och samiska barntillgång till modersmålsundervisning, bland annat genom att rekrytera lärare med lämplig utbildning för att undervisa i språket,**

h) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att förebygga och ta itu med könsrelaterat våld, inbegripet våld mot samiska kvinnor i hemmet, genom att bland annat genomföra informationskampanjer för att uppmuntra anmälningar av könsrelaterat våld mot kvinnor, och**

i) **genomför kommitténs rekommendationer i ärendet Lars-Anders Ågren m.fl. mot Sverige[16] i enlighet med konventionsstatens ansvar enligt artikel 14 i konventionen.**

[15] Ibid., punkt 17.

[16] CERD/C/102/D/54/2013, punkt 8.

Övergångsrättvisa

40. Kommittén noterar informationen om att rapporten från Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset offentliggjordes 2023. Kommittén välkomnar inrättandet i november 2021 av Sanningskommissionen för det samiska folket med syftet att kartlägga och granska historisk och nutida diskriminering mot det samiska folket, bland annat statens assimileringspolitik och kränkningar av rättigheter, och föreslå åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning. Kommittén noterar att Sanningskommissionens utredningstid förlängts till oktober 2026. Kommissionen är dock oroad över att tre poster fortfarande är tomma efter att tre av Sanningskommissionens ledamöter lämnat sitt uppdrag i slutet av 2024, trots att tre nya experter utsetts av Sametinget i december 2024.

41. **Kommittén erinrar om de rekommendationer som den särskilda rapportören för främjande av sanning, rättvisa, gottgörelse och garantier för icke-upprepning lämnade i sin rapport efter sitt besök till konventionsstaten i mars 2024**[17] **och rekommenderar att konventionsstaten**

a) **vidtar verkningsfulla åtgärder för att genomföra rekommendationerna från Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset, och**

b) **ökar sina ansträngningar för att stödja Sanningskommissionen för det samiska folket så att den kan fullgöra sitt uppdrag på ett effektivt sätt, inbegripet genom att fylla de tre tomma posterna, i samråd med Sametinget, och genom att anslå tillräckliga personalresurser och ekonomiska medel till den.**

Situationen för icke-medborgare

42. Kommittén noterar den information som tillhandahållits om det rättsliga och politiska ramverket för migranter, flyktingar och asylsökande. Kommittén är dock oroad över

a) bristen på information och officiell statistik om situationen i konventionsstaten för icke-medborgare, inbegripet asylsökande, flyktingar, statslösa personer och papperslösa migranter, bland annat om deras sociala och ekonomiska situation,

b) den otillräckliga dagersättningen för asylsökande, som har varit oförändrad sedan 1994,

c) den ändring av det rättsliga ramverket som begränsar dagersättningsförmånen till enbart asylsökande som bor på ett asylboende, vilket begränsar deras rätt till fri rörlighet, och

d) avsaknaden av ett särskilt förfarande för att fastställa statslöshet (artiklarna 2 och 5).

43. **Kommittén erinrar om sin allmänna rekommendation nr 30 (2004) om diskriminering av icke-medborgare och rekommenderar att konventionsstaten**

a) **samlar in icke-aggregerade uppgifter om icke-medborgare, inbegripet asylsökande, flyktingar, statslösa personer och papperslösa migranter, samt uppgifter om deras socioekonomiska situation,**

b) **vidtar åtgärder för att justera dagersättningen för asylsökande för att säkerställa en tillfredsställande levnadsstandard, med hänsyn tagen till inflationen och de aktuella levnadskostnaderna,**

c) **ser över sitt rättsliga ramverk i syfte att avskaffa begränsningen i fråga om dagersättningen för de som inte bor på ett asylboende, för att kunna garantera möjligheten att fritt röra sig och förebygga segregation eller isolering, och**

d) **upprättar ett särskilt och tillgängligt förfarande för att fastställa statslöshet, i enlighet med internationella normer, och säkerställer att statslösa personer utan diskriminering åtnjuter alla rättigheter enligt konventionen.**

[17] A/HRC/57/50/Add.3, punkt 60.

Tidöavtalet

44. Kommittén noterar den information som delegationen tillhandahållit om Tidöavtalet, som slöts mellan fyra politiska partier efter riksdagsvalet 2022 för att reformera flera aspekter av det rättsliga och politiska ramverket, i synnerhet när det gäller migration och brottsbekämpning. Kommittén är oroad över rapporterna om diskriminerande effekter på grupper som skyddas inom ramen för konventionen och över de negativa konsekvenser som de lagändringar och lagförslag som följer av Tidöavtalet ger för dessa grupper, i synnerhet etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, samt icke-medborgare som statslösa personer, papperslösa migranter, asylsökande och flyktingar, och för deras möjlighet att åtnjuta de mänskliga rättigheter som skyddas inom ramen för konventionen, i synnerhet deras rätt till säkerhet och skydd, rätt att fritt röra sig och bosätta sig, rätt till en nationalitet, rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet och rätt till hälsa. Kommittén är i synnerhet oroad över

a) förslaget att införa en skyldighet för offentliganställda, undantaget anställda inom utbildningssektorn och hälso- och sjukvårdssektorn, att lämna uppgifter om papperslösa migranter till brottsbekämpande myndigheter,

b) den utredning som tillsatts för att undersöka möjligheten att slopa den offentliga finansieringen av tolkning i offentliga tjänster,

c) förslaget att ändra det rättsliga ramverket för medborgarskap genom att införa skärpta krav för permanent uppehållstillstånd och medborgarskap, inbegripet språk- och samhällskunskapsprov och inkomsttrösklar,

d) rekommendationen att ändra det rättsliga ramverket för medborgarskap genom att utöka antalet grunder för att kunna vägra eller återkalla uppehållstillstånd och medborgarskap på grundval av diskriminerande, svepande och vaga kriterier som ”bristande vandel”, ”brister i levnadssättet” eller beteenden som anses hota ”grundläggande svenska demokratiska värden”, som i synnerhet riktas mot personer med dubbla medborgarskap och utrikes födda,

e) förslaget att kräva att asylsökande ska bekosta sitt mottagande och sin hälso- och sjukvård, och

f) förslaget att utvidga brottskämpande myndigheters befogenhet när det gäller identitetskontroller och den antagna ändringen av det rättsliga ramverket för att införa ”säkerhetszoner” och genomföra kroppsvisitationer, även om det inte finns någon misstanke om brottslig verksamhet (artiklarna 2, 5 och 6).

45. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten genomför en systematisk och människoinriktad översyn av de föreslagna ändringar av det rättsliga och politiska ramverket som följer av Tidöavtalet för att garantera att ändringarna är förenliga med internationella principer för mänskliga rättigheter och med konventionens mål och syften samt för att förhindra att ändringarna får diskriminerande konsekvenser för rättigheterna för personer som tillhör etniska och etnisk-religiösa grupper, inbegripet muslimska etnisk-religiösa grupper, romska grupper, personer av afrikansk eller asiatisk härkomst och samer, samt icke-medborgare som statslösa personer, papperslösa migranter, asylsökande och flyktingar, i synnerhet deras rätt till säkerhet och skydd, rätt att fritt röra sig och bosätta sig, rätt till en nationalitet, rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet och rätt till hälsa.**

Gottgörelse för kolonialism och slaveri

46. Kommittén noterar den information som delegationen under dialogen tillhandahållit om att människorättsundervisningen i läroplanen omfattar konventionsstatens tidigare inblandning i den transatlantiska handeln med förslavade afrikaner och arvet från slaveriet och kolonialismen. Kommittén är dock oroad över avsaknaden av åtgärder som syftar till att gottgöra de oförrätter som begicks under kolonialismen och den transatlantiska handeln med förslavade afrikaner, särskilt i fråga om gottgörelse genom återställande, ersättning och upprättelse, beroende på vad som är tillämpligt. Kommittén är också oroad över att det kvarlevande arvet från kolonialismen och slaveriet fortsatt driver på främlingsfientlighet, rasism, intolerans, etniska stereotyper och rasdiskriminering i konventionsstaten (artiklarna 2, 5, 6 och 7).

47. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar verkningsfulla gottgörande åtgärder när det gäller den transatlantiska handeln med förslavade afrikaner och koloniala oförrätter, i form av återställande, ersättning och upprättelse, beroende på vad som är tillämpligt. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten beaktar rapporten från den särskilda rapportören för nutida former av rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och likartad intolerans, i vilken den särskilda rapportören tar upp medlemsstaternas människorättsliga skyldigheter när det gäller gottgörelse för rasdiskriminering som har sitt upphov i slaveri och kolonialism**[18]**, samt rapporten från Förenta nationernas högkommissarie för mänskliga rättigheter om främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna för afrikaner och personer av afrikansk härkomst mot övervåld och andra kränkningar av de mänskliga rättigheterna som utförs av tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter genom genomgripande förändringar som syftar till etnisk rättvisa och jämlikhet**[19]**, som lades fram för rådet för mänskliga rättigheter vid dess 60:e sammanträde.**

Utbildning och andra åtgärder för att motverka fördomar och intolerans

48. Kommittén noterar informationen om Forum för levande historias verksamhet när det gäller utbildning om mänskliga rättigheter inom ramen för läroplanen för skolan och i universitetsutbildningar och för att tillhandahålla utbildningar om mänskliga rättigheter för tjänstemän inom brottsbekämpande myndigheter och domare. Kommittén är dock oroad över avsaknaden av information om informationskampanjer som behandlar vikten av icke-diskriminering, kulturell mångfald och tolerans och som riktar sig till allmänheten samt tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och rättsliga myndigheter (artikel 7).

49. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ökar sina ansträngningar för att genomföra allmänna informationskampanjer med mätbara resultat som riktar sig till allmänheten, offentliganställda samt tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och rättsliga myndigheter och som handlar om vikten av etnisk och kulturell mångfald, om kampen mot rasdiskriminering och om att leva tillsammans.**

D. Ytterligare rekommendationer

Ratifikation av andra fördrag

50. **Eftersom mänskliga rättigheter är odelbara uppmuntrar kommittén konventionsstaten att överväga att ratificera de internationella människorättsfördrag som den ännu inte har ratificerat, i synnerhet fördrag som innehåller bestämmelser som är av direkt relevans för grupper som kan utsättas för rasdiskriminering, bland annat FN:s internationella konvention för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter.**

Uppföljning av Durbandeklarationen och handlingsprogrammet

51. **Mot bakgrund av kommitténs allmänna rekommendation nr 33 (2009) om uppföljning av översynskonferensen om Durbanåtagandena rekommenderas konventionsstaten att tillämpa Durbandeklarationen och handlingsprogrammet, som antogs vid världskonferensen om rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och likartad intolerans i september 2001, och att beakta slutdokumentet från översynskonferensen om Durbanåtagandena, som ägde rum i Genève i april 2009, när konventionen genomförs i den nationella rättsordningen. Kommittén uppmanar konventionsstaten att i nästa periodiska rapport särskilt informera om handlingsplaner och andra åtgärder som har vidtagits för att genomföra Durbandeklarationen och handlingsprogrammet nationellt.**

Internationella årtiondet för personer av afrikansk härkomst

52. **I sin resolution 79/193 kungjorde generalförsamlingen att 2025–2034 är det andra internationella årtiondet för personer av afrikansk härkomst. I samma resolution beslutade generalförsamlingen att förlänga den programverksamhet för genomförandet av det**

[18] A/74/321.
[19] A/HRC/60/70.

internationella årtiondet för personer av afrikansk härkomst som antogs i församlingens resolution 69/16, i syfte att säkerställa fortsatta ansträngningar för att främja respekt för samt skydd och förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för personer av afrikansk härkomst. Mot bakgrund av denna utveckling rekommenderar kommittén konventionsstaten att genomföra programverksamheten i samarbete med personer av afrikansk härkomst och att i nästa periodiska rapport informera om vilka åtgärder som vidtagits inom ramen för detta, med beaktande av kommitténs allmänna rekommendation nr 34 (2011) om rasdiskriminering av personer av afrikansk härkomst.

Samråd med civilsamhället

53. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter att konsultera och stärka dialogen med civilsamhällesorganisationer som arbetar för att skydda mänskliga rättigheter, i synnerhet de som arbetar för att bekämpa rasdiskriminering, i samband med att nästa periodiska rapport tas fram och som uppföljning till dessa slutsatser.**

Informationsspridning

54. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten på lämpligt sätt snabbt gör rapporterna tillgängliga för allmänheten när de lämnats in och offentliggör kommitténs slutsatser avseende dessa rapporter på liknande sätt på konventionsstatens officiella språk samt på de nationella minoritetsspråken.**

Punkter av särskild betydelse

55. **Kommittén vill även uppmärksamma konventionsstaten på att rekommendationerna i punkterna 17 (etnisk profilering) och 25 (rätten till sysselsättning) ovan är av särskilt stor betydelse, och uppmanar konventionsstaten att i sin nästa periodiska rapport lämna utförlig information om vilka konkreta åtgärder som har vidtagits för att genomföra de rekommendationerna.**

Uppföljning av slutsatserna

56. **I linje med artikel 9.1 i konventionen och artikel 74 i arbetsordningen uppmanar kommittén konventionsstaten att informera om genomförandet av rekommendationerna i punkterna 31 b och c (barn som tillhör grupper som skyddas inom ramen för konventionen), 41 b (övergångsrättvisa) och 43 b (situationen för icke-medborgare) ovan inom ett år från det att dessa slutsatser antagits.**

Nästa periodiska rapport

57. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten lämnar in sin kombinerade 26:e och 28:e periodiska rapport i ett och samma dokument senast den 5 januari 2029, och då beaktar de särskilda riktlinjerna för rapportering som kommittén antog under sitt 71:a möte[20] samt behandlar alla punkter som tas upp i dessa slutsatser. Mot bakgrund av generalförsamlingens resolution 68/268 uppmanar kommittén konventionsstaten att iaktta gränsen på 21 200 ord för periodiska rapporter.**

[20] CERD/C/2007/1.